

**КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ
ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ РЕАЛІЗАЦІЄЮ
ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ:
АНАЛІЗ СТАНУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

**CRIMINOLOGICAL PRINCIPLES OF THE ACTIVITIES OF PROSECUTORS'
OFFICES IN PREVENTING CRIMES RELATED TO THE IMPLEMENTATION
OF STATE MIGRATION POLICY: ANALYSIS OF THE STATE
OF SCIENTIFIC RESEARCH**

Метою статті є аналіз стану наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики, шляхом систематизації та узагальнення ключових напрямків досліджень у сфері кримінологічного аналізу міграційної злочинності та визначення ролі прокуратури в системі превенції. У статті здійснено аналіз стану наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики. Встановлено, що ця тема є актуальною, багатогранною та перебуває у динамічному розвитку в контексті глобальних міграційних процесів, викликів транснаціональної злочинності та реформування правової системи України. Дослідження зосереджені на двох ключових напрямках: кримінологічний аналіз міграційної злочинності та визначення ролі прокуратури в системі превенції. Щодо такого напрямку, як кримінологічний аналіз визначено, що наукова база в цьому напрямку є міцною, охоплюючи детальну характеристику структури, динаміки, латентності та детермінант злочинів, вчинених іноземцями, особами без громадянства та внутрішньо переміщеними особами. Визначено ключові криміногенні фактори, пов'язані з недоліками міграційного законодавства та соціальною вразливістю мігрантів. Стосовно напрямку, який присвячено встановленню ролі прокуратури, встановлено, що прокуратура визнається центральним суб'єктом у системі запобігання злочинності. Її превентивна функція реалізується переважно через опосередковані механізми, що випливають із наглядових (виявлення та усунення причин і умов злочинів у діяльності органів влади), процесуальних (профілактика у досудовому розслідуванні) та координаційних повноважень. Підкреслена особлива значущість координаційної діяльності в умовах збройного конфлікту. Доведено, що ключовою проблемою є відставання національної нормативно-правової бази від реальних криміногенних загроз, що обмежує ефективність превентивної функції прокуратури. Наукова спільнота працює над пошуком оптимального балансу між репресивними та превентивними функціями, наполягаючи на комплексному, міждисциплінарному підході та необхідності вдосконалення законодавчого регулювання.

Ключові слова: кримінологічні засади, прокуратура, запобігання злочинам, міграційна політика, міграційна злочинність, превенція, координаційна діяльність, наукова розробленість.

The purpose of the article is to analyze the state of scientific development of criminological principles of the activities of prosecutors' offices in preventing crimes related to the implementation of state migration policy, by systematizing and

generalizing key areas of research in the field of criminological analysis of migration crime and determining the role of the prosecutor's office in the prevention system. This article analyzes the state of scientific development of the criminological foundations of prosecutorial activities in preventing crimes related to the implementation of state migration policy. It is established that this topic is relevant, multifaceted, and dynamically developing in the context of global migration processes, the challenges of transnational crime, and the reform of the Ukrainian legal system. The research focuses on two key areas: criminological analysis of migration crime and defining the role of the prosecutor's office in the prevention system. Regarding the criminological analysis area, it is determined that the scientific base in this area is robust, encompassing a detailed characterization of the structure, dynamics, latency, and determinants of crimes committed by foreigners, stateless persons, and internally displaced persons. Key criminogenic factors associated with deficiencies in migration legislation and the social vulnerability of migrants are identified. Regarding the area devoted to establishing the role of the prosecutor's office, it is established that the prosecutor's office is recognized as a central actor in the crime prevention system. Its preventive function is implemented primarily through indirect mechanisms stemming from oversight (detection and elimination of the causes and conditions of crimes in the activities of government agencies), procedural (prevention in pre-trial investigations), and coordination powers. The particular importance of coordination activities in armed conflict situations is emphasized. It is demonstrated that the key problem is the lag of the national legal framework in keeping up with real crime threats, which limits the effectiveness of the prosecutor's office's preventive function. The scientific community is working to find an optimal balance between repressive and preventive functions, insisting on a comprehensive, interdisciplinary approach and the need to improve legislative regulation.

Key words: *criminological foundations, prosecutor's office, crime prevention, migration policy, migration crime, prevention, coordination activities, scientific development.*

Актуальність теми. Питання кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам є складним і багатограним, що зумовлює його активне дослідження як в Україні, так і за кордоном. А отже, загалом можна стверджувати, що ця тема перебуває на етапі постійної наукової розробки та переосмислення, особливо в контексті реформування правових систем та адаптації до нових викликів злочинності. Наукова розробленість кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам перебуває у динамічному стані, відображаючи як національні особливості, так і глобальні тенденції. Дослідження зосереджені на пошуку оптимального балансу між функціями кримінального переслідування та превенції, з особливим акцентом на опосередкованих механізмах запобігання, що впливають з наглядових та процесуальних повноважень прокуратури. Щодо стану наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики, маємо зазначити, що він є актуальним, динамічним і таким, що постійно розвивається, особливо з огляду на глобальні міграційні процеси, виклики транснаціональної злочинності та реформи правових систем.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Дослідженням міграційної злочинності займалися такі вчені як, Булгакова Ю. М., Йосипів А. О., Калініна А. В.; Курилюк Ю. Б., Книш С. В., Циганов О. Г. Питання ролі прокуратури у запобіганні злочинності (в тому числі у міграційній сфері) у своїх працях піднімали Каркач П. М., Копетюк М. І., Косюта М. В., Супруненко Д. О., Єпринцев П. С., Янішевська К. Д., Бондаренко О. С., Миргород В. В., Івашко С. В., Олефір Л. І., Новосад Ю. О., Ковалевський М. А. Незважаючи на ґрунтовні теоретичні основи, окремого дослідження, яке б було направлено на аналіз стану наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики, шляхом систематизації та узагальнення ключових напрямків досліджень у сфері кримінологічного аналізу міграційної злочинності та визначення ролі прокуратури в системі превенції на сьогодні не має.

Метою статті є аналіз стану наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики, шляхом систематизації та узагальнення ключових напрямків досліджень у сфері

кримінологічного аналізу міграційної злочинності та визначення ролі прокуратури в системі превенції.

Виклад основних положень. Визначаючи стан наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики маємо зазначити, що це багатогранна проблема, яка вимагає між-дисциплінарного підходу. Наукова спільнота активно досліджує це питання, зосереджуючись на таких взаємопов'язаних аспектах, зокрема кримінологічний аналіз міграційної злочинності; роль прокуратури у системі запобігання злочинності. Отже, дослідимо стан наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики за зазначеними напрямками.

Щодо питання кримінологічного аналізу міграційної злочинності варто зазначити, що дослідження охоплюють вивчення причин та умов злочинів, пов'язаних із міграцією, їхньої структури, динаміки, географії та латентності. Особлива увага приділяється детермінантам, таким як недоліки міграційного законодавства, корупція, низький рівень правової культури та вразливість мігрантів. Це дозволяє глибше зрозуміти природу таких правопорушень та розробити ефективні превентивні заходи. Так, Калініна А. В. своє монографічне дослідження «Злочинність іноземців та осіб без громадянства в Україні: кримінологічна характеристика і стратегія запобігання» присвячує поглибленому кримінологічному аналізу і розробці ефективних заходів запобігання злочинності іноземців та осіб без громадянства в Україні. На основі офіційних статистичних даних та результатів емпіричного дослідження вченою надано характеристику її рівня, структури, топографії, географії, латентності, динаміки та ін. Авторкою визначено головні соціально-демографічні, кримінально-правові та фізичні ознаки особи злочинця-іноземця / апатрида; проаналізовано зв'язок між національністю злочинця та видом вчинюваного ним злочину; визначено, що міждержавна міграція є фоном для злочинності явищем; проаналізовано детермінанти такої злочинності, висвітлено головні аспекти загально соціального і спеціально-кримінологічного запобігання їй [5]. У дисертаційному дослідженні Булгакової Ю. М. «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняють внутрішньо переміщені особи в Україні» (2023 р.) в якому здійснено аналіз нового явища соціальної дійсності – вчинення кримінальних правопорушень внутрішньо переміщеними особами; надано кримінологічну характеристику кримінальним правопорушенням, що вчиняють внутрішньо переміщені особи, а також проаналізовано особистість внутрішньо переміщених осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, встановлено детермінанти, що їх зумовлюють, та запропоновано заходи запобігання їм [1]. Йосипів А.О. у своїй публікації «Кримінологічна характеристика злочинів, що вчиняються мігрантами-маргіналами» досліджує злочинність мігрантів-маргіналів та з'ясовує вплив нелегальних міграційних процесів на рівень злочинності в Україні, визначається зв'язок між міграцією і пов'язаними з нею явищами, з одного боку, і злочинністю – з другого та причини латентності злочинності мігрантів-маргіналів [4]. Курилюк Ю.Б. у своїй публікації «Злочинність мігрантів в Україні: детермінація та запобігання» досліджує проблеми злочинності мігрантів в Україні, причин її виникнення та деяких підходів запобігання. Автор, серед заходів запобігання злочинності мігрантів визначає такі, як утворення передумов для виключення можливості існування злочинності мігрантів та усунення проблем, пов'язаних з перебуванням мігрантів у приймаючому суспільстві; міграційна амністія; спеціально-кримінологічні заходи, що орієнтуються на систему детермінант злочинів, які вчиняються мігрантами, для зменшення їх впливу чи повного усунення, у тому числі: всеосяжна автоматизація обліку та реєстрації мігрантів; вирішення деяких проблем кримінальної відповідальності іноземців та осіб без громадянства, зокрема, призначення їм покарання та звільнення від відповідальності задля уникнення випадків осідання в державі раніше судимих іноземців і рецидивної злочинності мігрантів [10]. Книш С.В. у публікації «Запобігання нелегальній міграції як засіб забезпечення людини від продажу в рабство та подальшої експлуатації» аналізує проблемні аспекти щодо свободи пересування. Вченим висвітлюються причини та умови збільшення чисельності нелегальної міграції жінок та дітей, молоді, трудових мігрантів, а також запропоновані деякі шляхи запобігання нелегальній міграції [7]. Циганов О.Г. у публікації «Сутність та зміст протидії нелегальній міграції» досліджує сутність та зміст протидії нелегальній міграції. Вченим охарактеризовано структуру складу цього правопорушення у міграційній сфері. Зауважується, що до останнього часу серед правовознавців не склалися єдиної думки щодо термінологічного позначення соціальної діяльності, спрямованої проти нелегальної міграції. Доведено, що для характеристики змісту такої діяльності термін «протидія» є більш точним порівняно з іншими термінами. Вченим звертається увага на те, що якщо перший

напрям протидії правопорушенням – запобігання потенційним протиправним діям – безпосередньо спрямовується на подолання схильності людей та їх спільнот до певної деструктивності, то другий напрям – правове реагування на вже вчинене протиправне діяння – застосовується після усвідомлення та практичної реалізації особою своєї деструктивної схильності. При цьому, поняттям «запобігання правопорушенням» охоплюється сукупність усіх трьох засобів перешкодження вчиненню протиправних діянь, а саме: їх профілактика, попередження і припинення. Автор доходить висновку, що нелегальна міграція, як одна із складових міграційних процесів, й на сьогодні залишається однією з найбільш конфліктогенних проблем у цій сфері. Втім, серед фахівців до цього часу немає єдності думок щодо термінологічного позначення діяльності, спрямованої проти цього негативного соціального явища [16]. Отже, питання кримінологічного аналізу міграційної злочинності є центральним у дослідженні кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики. Дослідження у цій сфері охоплюють вивчення причин та умов злочинів, пов'язаних із міграцією, їхньої структури, динаміки, географії та латентності. Особлива увага приділяється таким детермінантам, як недоліки міграційного законодавства, корупція, низький рівень правової культури та вразливість мігрантів. Глибше розуміння природи таких правопорушень є ключовим для розробки ефективних превентивних заходів. Дослідження у відповідному напрямку формують міцну наукову базу для подальшого вивчення та розробки ефективних стратегій запобігання злочинам у міграційній сфері. Вони підкреслюють необхідність комплексного підходу, що враховує як кримінологічні, так і соціально-правові аспекти, а також потребу у постійному вдосконаленні законодавства та правозастосовної практики.

Щодо ролі прокуратури у системі запобігання злочинності у доктрині аналізується повноваження та функції органів прокуратури у сфері запобігання злочинам, а також їхня взаємодія з іншими правоохоронними органами та державними інститутами, а також досліджуються форми та методи прокурорської діяльності, спрямовані на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів у міграційній сфері. Питання діяльності прокуратури щодо запобігання злочинності були предметом наукових досліджень таких учених, як Каркач П. М. [6], Косюта М. В. [9] та ін. Так, у навчальному посібнику «Прокурорське право» висвітлено основні наукові положення, поняття та проблемні питання діяльності органів прокуратури в Україні. Авторами посібника охарактеризовано історичні етапи розвитку прокуратури на українських землях, принципи діяльності органів прокуратури та правові засоби прокурорської діяльності; розкрито систему прокуратури України, зокрема структуру та завдання Генеральної прокуратури, територіальних і спеціалізованих прокуратур; вичерпно проаналізовано основні функції прокуратури, як-от: підтримання публічного обвинувачення в суді; представництво інтересів держави у випадках, визначених законом; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [14]. І хоча, положення посібника не містить прямого згадування про роль прокурора в міграційній сфері, проте зазначене можна впливати через загальні функції. У публікації 2014 року Каркач П.М. та Копетюк М.І. «Роль прокурора щодо профілактики злочинності за новим КПК України» автори аналізують окремі аспекти нормативного визначення поняття «профілактика злочинності» в досудовому кримінальному провадженні, визначення статусу та ролі прокурора щодо профілактики злочинності, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень на досудовій стадії кримінального процесу, зумовлене прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України, у якому цим питанням надано недостатнє нормативно-правове регулювання. Вчені на той час доходять висновку, що запропонований порядок виявлення причин та умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення, та їх усунення буде реальною підставою для прийняття необхідних відповідних змін у КПК України з виконання завдань прокурором під час здійснення нагляду за додержанням законів органами, які проводять досудове розслідування, зокрема з виявлення й усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, тобто профілактики злочинності. Питання профілактики злочинності, виявлення причин та умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, мають бути визначені й удосконалені в новому кримінальному процесуальному законодавстві [6]. Супруненко Д. О. у публікації «Прокуратура у системі суб'єктів запобігання злочинам» досліджує зміст і роль прокуратури у механізмі протидії злочинності в державі, визначає її місце в системі суб'єктів запобігання злочинам. Також, приділяє увагу висвітленню тих специфічних особливостей, що притаманні саме органам прокуратури як суб'єкту запобігання злочинам в процесі протидії злочинних діянь

в Україні. На підставі зазначеного дослідження вказує на те, що прокуратура займає центральне місце у системі суб'єктів запобігання злочинам, оскільки головним її завданням є беззаперечний нагляд за додержанням законів усіма без винятку органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами та відповідне реагування на усі випадки порушення чинного законодавства України [15]. Єпринцев П.С., у своїй публікації зазначає, що кримінологічна діяльність прокуратури – це організований, систематичний нагляд за станом законності органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень, виконанням кримінальних покарань та поступового впливу на осіб звільнених з місць позбавлення та обмеження волі, а також за станом злочинності у суспільстві й соціальних групах, рівнем злочинних проявів, детермінантами, особою злочинця та заходами запобігання, з метою їх оцінки й підвищення ефективності контролю за злочинністю й прогнозуванням криміногенної ситуації. Автор встановлює, що така діяльність прокуратури полягає в кримінологічній концепції загально соціального й спеціально-кримінологічного запобігання у поєднанні з визначеними законом функціями прокуратури та їх компетенцією. При здійсненні загально соціального запобігання організованої злочинності варто зосереджувати зусилля на здійсненні заходів правового, організаційно-управлінського й виховного характеру. Що стосується спеціально-кримінологічного виглядає перспективність нагляду за додержанням і виконанням законів насамперед у діяльності органів, які провадять оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, а також в процесі нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень, виконанням кримінальних покарань та поступового впливу на осіб звільнених з місць позбавлення та обмеження волі. У рамках таких заходів запропоновано прийняття змін та доповнень до низки нормативно-правових актів, що регулюють діяльність прокурора з усунення причин та умов кримінальних правопорушень. Важливе наукове і практичне значення має з'ясування співвідношення наглядової й запобіжної функцій прокуратури, їх ролі й місця в реалізації завдань запобігання організованої злочинності, особливо в сучасних умовах, а також визначення шляхів реформування органів прокуратури. Не можна заперечувати того факту, що функції нагляду й запобігання певною мірою збігаються, і боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями вирішується засобами й методами усіх функцій прокуратури. Тому є підстави стверджувати, що першочергове значення в плані запобігання організованої злочинності має наглядова діяльність органів прокуратури. У процесі здійснення нагляду за додержанням і застосуванням законів (загальний нагляд) у поле зору прокурора потрапляють різноманітні за змістом, формами прояви, механізмами дій та інші криміногенні фактори, на які прокурор відповідним чином реагує [2]. Янішевська К.Д., Бондаренко О.С., Миргород В.В., аналізують роль органів прокуратури у сфері протидії злочинності, її функцій та діяльності, які прямо чи дотично межують з нею. Вчені зазначають, що прокуратура є невід'ємною частиною системи правоохоронних органів та має досить широкий спектр функцій, який передбачає здійснення діяльності щодо захисту прав та інтересів держави і громадян шляхом представлення публічного обвинувачення в суді, а також контролю за дотриманням законодавства та виконання судових рішень на різних етапах кримінального провадження або під час виконання покарання у відповідних установах. Саме тому у процесі реалізації покладених на неї завдань прокуратура стикається з різними криміногенними ситуаціями, які потребують додаткового вивчення та висвітлення задля подальшого доопрацювання законодавства у сфері протидії злочинності у різних галузях. Крім того, важливим є пошук рішень, які можуть знизити відсоток злочинності в різних регіонах та серед різних соціальних груп, що також потребує додаткової співпраці з органами пробації, установами виконання покарань тощо. Тут відповідна інституція займає головуюче положення з огляду на те, що отримує усю необхідну інформацію щодо стану злочинності, умов розкриття злочинів, виконання покарань установами тощо та має змогу цілісно формувати підхід до вирішення актуальних питань у сфері боротьби зі злочинністю. Для цього також необхідно проаналізувати законодавство, яке регламентує діяльність прокуратури, простежити джерела та завдання тих, що саме стосуються відповідного питання. Наразі ця сфера не є законодавчо розвинутою та містить кілька нормативно-правових актів, які передбачають роботу прокуратури як суб'єкта протидії злочинності. При цьому, самою прокуратурою наразі сформовано загальний підхід до роботи, який передбачає в якості основних дій: проведення координаційних нарад із керівниками правоохоронних органів, проведення спільних нарад керівників правоохоронних та інших державних органів, створення міжвідомчих робочих груп, обмін аналітичною інформацією, проведення спільних аналітичних досліджень, контроль за виконанням спільних узгоджених заходів [17]. Івашко С. В. та Олефір Л. І., розглядають координаційну

діяльність прокуратури як суб'єкта запобігання злочинності акцентують увагу на здійсненні координації з врахуванням воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з військовою агресією російської федерації. Наголошують на тому, що від ефективності взаємодії правоохоронних органів та органів державної влади у сфері протидії злочинності залежить стан захисту громадян, суспільства та держави. Новим викликом для суспільства, правоохоронної системи загалом та прокуратури зокрема став початок активної фази війни РФ проти України і введення у зв'язку з цим правового режиму воєнного стану. В умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну, тимчасової окупації частини території нашої держави, діяльність правоохоронних органів спрямовується, в першу чергу, на забезпечення законності та громадської безпеки, ефективну протидію злочинним посяганням, а також фіксацію кримінальних правопорушень, пов'язаних з військовою агресією. Вчені визначають термін «координація в умовах воєнного стану». Акцентують увагу на тому, що законодавством на органи прокуратури покладено обов'язок здійснювати координацію із запобігання злочинності. Завданнями координації є розробка та впровадження у діяльність правоохоронних органів та органів прокуратури пріоритетів кримінально-правової політики, сучасних підходів до протидії злочинності; визначення основних напрямів та проблем у правозастосовній і правоохоронній діяльності щодо запобігання та протидії злочинності на основі аналізу її структури та інші завдання. Координаційна діяльність прокурора повинна відповідати засадам верховенства права, законності, незалежності і рівності суб'єктів координаційної діяльності у визначенні проблем у сфері протидії кримінальним правопорушенням, та іншим засадам, визначеним законодавцем [3]. Новосад Ю.О., з'ясовує суть і аналізує зміст діяльності прокуратури, пов'язаний із координацією дій правоохоронних органів у сфері боротьби зі злочинами, а також визначає найбільш проблемні питання, що потребують розв'язання на нормативно-правовому рівні, та сформулює науково обґрунтовані заходи щодо їх вирішення. Автор доходить висновку, що під координацією органами прокуратури діяльності щодо запобігання злочинам варто розуміти діяльність прокурорів, які наділені відповідними організаційними повноваженнями, і яка спрямована на узгодження (погодження) функціонування самостійних суб'єктів за наявності рівноправних зв'язків між ними та спільної загальної мети [12]. Крім зазначено автор з'ясовує суть і зміст загально соціального запобігання злочинам та встановлено потенційні можливості прокуратури у здійсненні зазначеної діяльності, а також визначено основні проблемні питання, що виникають у процесі реалізації цим державним органом завдань у сфері боротьби зі злочинністю, та виведені науково обґрунтовані пропозиції і заходи щодо їх вирішення по суті [13]. Ковалевський М. А. з'ясовує основні вектори діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту щодо запобігання кримінальним правопорушенням. Автором встановлено, що запобіжна діяльність органів прокуратури відіграє вагомий роль в загальнодержавній превентивній системі. Умови збройного конфлікту, який виник в наслідок збройної агресії РФ сприяло суттєвій трансформації та зростанню запобіжного навантаження органів прокуратури. Спеціалізовані повноваження щодо запобігання кримінальним правопорушенням в умовах збройного конфлікту реалізують Департамент протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту та Спеціалізована екологічна прокуратура. Автор зазначає, що основними підрозділами Офісу Генерального прокурора, які здійснюють запобігання міжнародним злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту є: Департамент міжнародно-правового співробітництва; Департаменту протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту; Координаційний центр підтримки потерпілих та свідків. Під час здійснення процесуального керівництва досудового розслідування воєнних злочинів виникають проблемні питання під час кримінально-правової кваліфікації артилерійських обстрілів, мінування, заподіяння смерті людині, інших діянь фізично затриманих представників держави-агресора. Мало дослідженими є та викликають труднощі кваліфікації, доказування, документування, запобігання різні форми ситуації згвалтувань і сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом, постраждалими від яких є як цивільні особи, так і військовополонені. Поряд з цим, потребує підвищення ефективності запобіжна діяльність щодо воєнних злочинів проти довкілля, а також депортацій, залучення до примусових робіт (зокрема осіб, які потрапили під окупацію, перебуваючи у виправних колоніях, відбуваючи покарання у виді позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі) тощо. Основним формами координаційної діяльності є координаційні та спільні наради; робочі зустрічі; спільні робочі групи; заслуховування стану запобігання злочинності; визначення основних напрямків діяльності правоохоронних органів; розробка пропозицій до вдосконалення запобіжної діяльності тощо [8]. Новосад Ю. здійснює аналіз змісту основних критеріїв, що застосовуються для оцінки ефективності діяльності прокуратури, спрямованої на вирішення визначених у законі завдань із

запобігання злочинам, а також встановлені деякі проблемні питання, що потребують розв'язання та вдосконалення на нормативно-правовому рівні [11]. Отже, основними напрямками наукових досліджень є загальні засади прокурорської діяльності; роль прокурора у профілактиці злочинності; місце прокуратури у системі суб'єктів запобігання злочинам; кримінологічна діяльність прокуратури; прокуратура як суб'єкт протидії та запобігання злочинності; координаційна діяльність прокуратури; запобіжна діяльність в умовах збройного конфлікту; оцінка ефективності діяльності прокуратури тощо. Наукові дослідження чітко показують, що прокуратура відіграє центральну роль у системі запобігання злочинності, зокрема у міграційній сфері. Її діяльність охоплює не лише підтримання публічного обвинувачення, але й широкий спектр превентивних заходів, включаючи нагляд, координацію та аналіз криміногенної ситуації. Водночас, вчені вказують на необхідність подальшого вдосконалення законодавчого регулювання та практичних механізмів прокурорської діяльності, особливо в умовах сучасних викликів, таких як збройний конфлікт та проблеми нелегальної міграції.

Висновки. Стан наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики, характеризується як актуальний, динамічний та системний, з вираженням міждисциплінарним підходом. Дослідження чітко розмежовуються на два основні, але взаємопов'язані напрямки: кримінологічний аналіз міграційної злочинності та визначення ролі прокуратури у превентивній системі. У сфері кримінологічного аналізу міграційної злочинності досягнуто значних результатів. Вчені сформували міцну наукову базу, детально охарактеризувавши структуру, динаміку, детермінанти та латентність злочинів, вчинених іноземцями, особами без громадянства та ВПО. Особлива увага приділена криміногенним факторам, що лежать у площині недосконалості міграційного законодавства, корупції та соціальної вразливості мігрантів. Це створює надійну теоретичну основу для розробки спеціально-кримінологічних заходів (профілактика, попередження, припинення). Щодо ролі прокуратури у системі запобігання злочинності, наукова думка одноставно визначає цей орган як центральний суб'єкт у загальнодержавній превентивній системі. Підкреслюється, що кримінологічна діяльність прокурора є багатовекторною і системною, реалізуючись не лише через функцію кримінального переслідування, а й через опосередковані механізми запобігання, що випливають із наглядових (виявлення причин та умов правопорушень у діяльності органів влади), процесуальних (профілактика на стадії досудового розслідування) та координаційних повноважень. Окремо виділено актуалізацію превентивної та координаційної ролі прокуратури в умовах збройного конфлікту. Ключовою проблемою, виявленою дослідженнями, є відставання національної нормативно-правової бази від реальних криміногенних загроз у міграційній сфері та міжнародних стандартів, що обмежує ефективність превентивної функції прокуратури. Наукова спільнота продовжує пошук оптимального балансу між репресивними та превентивними функціями, наполягаючи на необхідності комплексного, міждисциплінарного підходу та постійного вдосконалення законодавчого регулювання для підвищення ефективності правозастосовної практики. Таким чином, кримінологічні засади діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам, пов'язаних із реалізацією державної міграційної політики залишаються на етапі постійної наукової розробки з фокусом на імплементації теоретичних моделей у практичні механізми.

Список використаних джерел:

1. Булгакова Ю. М. Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняють внутрішньо переміщені особи в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпро, 2023. 199 с.
2. Спринцев П.С. Прокуратура України в державному механізмі запобігання організований злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2022. С. 400–404.
3. Івашко С. В. та Олефір Л. І. Координаційна діяльність прокуратури як суб'єкта запобігання злочинності в Україні в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 1. 2024. С. 276–284.
4. Йосипів А. О. Кримінологічна характеристика злочинів, що вчиняються мігрантами-маргіналами. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2013. Вип. 32. С. 205–215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2013_32_24.
5. Калініна А. В. Злочинність іноземців та осіб без громадянства в Україні: кримінологічна характеристика і стратегія запобігання : монографія / А. В. Калініна ; [наук. ред. В. В. Голіна]. Харків : Право, 2019. 304 с.

6. Каркач П.М., Копетюк М.І. Роль прокурора щодо профілактики злочинності за новим КПК України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2014. С. 153–156.
7. Книш С.В. Запобігання нелегальній міграції як засіб забезпечення людини від продажу в рабство та подальшої експлуатації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2014. Серія Право. Вип. 26. С. 205–208.
8. Ковалевський М. А. Запобігання кримінальним правопорушенням органами прокуратури в умовах збройного конфлікту. *Держава та регіони Серія: Право*, 2022 р., № 2 (76). С. 292–296.
9. Косюта М. В. Участь прокурора у розслідуванні кримінальних справ згідно законодавства України. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квіт. 2024 р.) / НУ "ОЮА". Одеса : Фенікс, 2024. С. 265–267.*
10. Курилюк Ю.Б. Злочинність мігрантів в Україні: детермінація та запобігання. *Юридичний бюлетень*. Випуск 8. 2018. С. 317–323.
11. Новосад Ю. О. Про деякі проблемні питання, що пов'язані з визначенням критеріїв оцінки діяльності прокуратури із запобігання злочинам. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 182–185.
12. Новосад Ю. О. Про зміст координаційної діяльності прокуратури як суб'єкта запобігання злочинам. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 41(2). С. 122–126. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41(2)_30).
13. Новосад Ю.О. Про деякі змістові елементи запобіжної діяльності та наглядової функції прокуратури України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 210–213.
14. Прокурорське право: навч. посібник / Г. Д. Борецько, О. М. Броневицька, Ю. О. Лісіцина, В. В. Луцик, В. В. Навроцька, І. Р. Серкевич, Б. М. Телефонко; за заг. ред. В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 640 с.
15. Супруненко Д. О. Стан наукового дослідження й концептуальне визначення прокуратури України як суб'єкта запобігання і протидії злочинам. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2015. Вип. 17(2). С. 94-96. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_17\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_17(2)_26).
16. Циганов О.Г. Сутність та зміст протидії нелегальній міграції. *Нове українське право*, Вип. 2, 2025. С. 127–135.
17. Янішевська К.Д., Бондаренко О.С., Миргород В.В. Прокуратура як суб'єкт протидії та запобігання злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2023. С. 399–402.